

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN LAUSUNTO 21/2002 vp

Hallituksen esitys laiksi jäteverolain 4 §:n muuttamisesta

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 20 päivänä syyskuuta 2002 lähettäessään hallituksen esityksen laiksi jäteverolain 4 §:n muuttamisesta (HE 128/2002 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan samalla määrännyt, että ympäristövaliokunnan on annettava asiasta lausunto valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Irmeli Virtaranta, valtiovarainministeriö
- ympäristöneuvos Matti Vehkalahti, ympäristöministeriö
- kehittämisjohtaja Jukka Paavilainen, YTV Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta
- ympäristöinsinööri Seija Paajanen, Suomen Kuntaliitto.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan jäteverolakia muutettavaksi siten, että kaatopaikoille toimitettavasta jätteestä valtiolle kannettavan jäteveron määrää korotetaan 15,14 eurosta 23 euroon tonnilta jätettä 1 päivästä tammikuuta 2003 ja vastaavasti 30 euroon jätetonnilta 1 päivästä tammikuuta 2005.

Esitys liittyy valtion vuoden 2003 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2003 alusta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Lakiehdotuksen puollettavuus

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saamansa selvityksen perusteella ympäristövaliokunta puoltaa ehdotettua jäteveron korotusta.

Korotuksen tavoitteena on parantaa oleellisesti jäteveron ympäristöpoliittista ohjaavuutta eli estää jätteiden syntyä ja edistää niiden hyödyntämistä sekä vähentää samalla jätehuollon kasvihuonekaasuja.

Suomen kasvihuonekaasujen vähennysvelvoitteesta jätehuollon osuus on noin 1/4. Kokonaisvähennysvelvoite on kaikkiaan noin 14 miljoonaa CO₂-ekvivalenttitonnia, josta kansallisen ilmastostrategian mukaisilla jätehuollon toimilla on tarkoitus toteuttaa noin 3,3 miljoonan CO₂-ekvivalenttitonnin vähennys. Kysymys on siten merkittävästä asiasta. Ilmastostrategian mukaan jätehuollon toimenpiteet ovat kustannustehokkaita. Keskeinen strategian mukainen keino jätehuollon kehittämiseksi on jäteveron asteittainen korottaminen.

Veron taso

Jäteveroa ehdotetaan korotettavaksi 15,14 eurosta 23 euroon jätetonnilta vuoden 2003 alusta ja 30 euroon jätetonnilta vuoden 2005 alusta.

Saadun selvityksen mukaan suuremmatkin korotukset olisivat perusteltavissa tehokkaan ohjauksen aikaansaamiseksi. Toisaalta lyhyen ajan sisällä toteutettavat huomattavat veronkorotukset saattaisivat johtaa ympäristön roskaantumiseen, kun jätteitä vietäisiin kustannusten välttämiseksi muualle kuin kaatopaikoille.

Ympäristövaliokunta pitää perusteltuna, että jäteveroa korotetaan ehdotetulla summalla ja nimenomaan porrastetusti.

Teollisuuden yksityiset kaatopaikat

Valiokunnan huomiota kiinnitettiin asian käsittelyn yhteydessä siihen, että teollisuuden yksityiset kaatopaikat eivät kuulu jäteveron piiriin. Valiokunta keskusteli lain soveltamisalan laajentamisesta tältä osin, mutta totesi asiaan liittyvän ongelmia.

Jäteverotuksen ulottaminen teollisuuden yksityisille kaatopaikoille johtaa tietyissä tapauksissa verohuojennusten tarpeeseen. Näin on esimerkiksi silloin, jos jätevero muodostuu yrityksen olemassaolon kynnyskysymykseksi. Verohuojennukset katsotaan Euroopan unionissa kuitenkin valtion tueksi, jonka myöntämiseen on saatava komission lupa. Komission luvat myönnetään määräaikaikaisina. Määräaikaiset huojennukset häiritsevät yhtäältä yritysten pitkäjänteistä suunnittelua. Toisaalta veron myötä syntyisi yrityksiä rasittava uusi hallinnollisesti raskas lu-

pajärjestelmä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Ruotsissa on edellä mainituista syistä saatu huonoja kokemuksia teollisuuden kaatopaikkojen jäteverosta.

Kansallisesta ilmastostrategiasta antamassaan lausunnossa eduskunta katsoi, että jäteveroa tulisi paitsi nostaa asteittain myös ulottaa se koskemaan sellaisia teollisuuden kaatopaikkoja, joille sijoitetaan biohajoavaa jätettä.

Saadun selvityksen mukaan biohajoavan teollisuusjätteen vähentämiseen on puututtu muutoin kuin jäteverotuksella. Valtioneuvosto hyväksyi 14 päivänä elokuuta 2002 tarkistetun valtakunnallisen jätesuunnitelman vuoteen 2005. Tarkistetun jätesuunnitelman hallinnolliset määräykset rajoittavat jyrkästi biohajoavan teollisuusjätteen vientiä kaatopaikoille. Jätesuunnitelman mukaan vuoden 2005 alusta teollisuuden kaatopaikoille saa sijoittaa vain sellaista jätettä, jonka biohajoavasta osasta 95 % on erotettu pois muuta käsittelyä tai hyödyntämistä varten.

Ympäristövaliokunta on tyytyväinen jätesuunnitelman määräyksiin. Valiokunta toteaa lisäksi, että teollisuuden ja rakennustuotannon jätettä toimitetaan myös verollisille kaatopaikoille. Nyt käsiteltävänä oleva veronkorotus tuo esityksen perustelujen mukaan teollisuus- ja rakennustoimialoille noin 9 miljoonan euron lisäkustannukset vuosittain. Kaikkiaan ympäristövaliokunta pitää kuitenkin tarpeellisena selvittää, kohdistuuko teollisuuden yksityisiin kaatopaikoihin riittävästi ympäristöperusteista ohjausta. Valiokunta ehdottaa, että valtiovarainvaliokunta ottaa asiasta mietintöönsä lausuman.

Valtion osallistuminen jätealan kehittämiseen

Tarkistetun valtakunnallisen jätesuunnitelman mukaan jätehuollon kehittämisen keskeiset keinot ovat jäteveron asteittainen nosto ja valtion taloudellinen osallistuminen kehittämistyöhön entistä suuremmalla osuudella.

Saadun selvityksen mukaan valtion lisätystä varainkäytöstä on tarkoitus päättää ensimmäisen kerran vuoden 2004 talousarviossa. Sitä ennen on eri ministeriöiden valmisteltava tarkennettu ehdotus määrärahan jakautumisesta eri

hallinnonaloille ja tarvittavista menokehysten tarkistuksista.

Valiokunta pitää tärkeänä, että jäteveron korottamiseen liittyvä valtion taloudellisen tuen lisääminen toteutetaan tarkoitettulla tavalla ja tarkoitettussa laajuudessa. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että valtiovarainvaliokunta ottaa mietintöönsä myös toisen lausuman, jossa edellytetään, että valtion osuutta jätealan kehittämiseen lisätään vuodesta 2004 siten kuin tarkistetuissa valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa on tarkoitettu.

Lausunto

Edellä olevan perusteella ympäristövaliokunta esittää kunnioittavasti lausuntonaan,

että se puoltaa jäteveron korottamista hallituksen esittämällä tavalla,

että valtiovarainvaliokunta ottaa mietintöönsä lausuman, jossa edellytetään selvitettäväksi, kohdistuuko teollisuuden yksityisiin kaatopaikkoihin riittävästi ympäristöperusteista ohjausta, ja

että valtiovarainvaliokunta ottaa mietintöönsä lausuman, jossa edellytetään vuoden 2004 valtion talousarviossa vahvistettavaksi jäteveron korottamiseen liittyvä valtion maksuosuuden lisäys jätealan kehittämiseen tarkistetun valtakunnallisen jätesuunnitelman mukaisesti.

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 2002

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Pentti Tiisanen /vas
vpj. Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk
jäs. Mikko Elo /sd
Christina Gestrin /r
Anne Holmlund /kok
Seppo Kanerva /kok (osittain)
Tarja Kautto /sd

Jari Leppä /kesk
Hanna Markkula-Kivisilta /kok
Rauha-Maria Mertjärvi /vihr
Pia Viitanen /sd
Pekka Vilkuna /kesk
vjäs. Antti Rantakangas /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Salme Kandolin.

ERIAVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Jäteveron taso on Suomessa olennaisesti alhaisempi kuin muissa Pohjoismaissa, vain 15,14 euroa tonnilta jätteestä. Lisäksi Suomessa jätevero ei koske yksityisille kaatopaikoille eli teollisuuden ja muun tuotantotoiminnan omille kaatopaikoille toimitettavaa noin 4,5 milj. tonnia jätettä. Ruotsissa jätevero on 27,5 euroa, Norjassa 39,4 euroa ja Tanskassa 50,2 euroa kaatopaikalle toimitetusta jätetonnista. Useassa Euroopan maassa jätevero on lisäksi korkeampi, jos kaatopaikalle tuodaan hyödyntämiskelpoista jätettä.

Tehokkaimmat jätteen synnyn ehkäisyyn kannustavat ohjauskeinot ovat hallinnollisia ja varsinkin taloudellisia. Jätevero on osoittautunut Suomessakin erinomaiseksi markkinatalouteen sopivaksi ohjauskeinoksi. Ohjauskeinoja on kuitenkin vahvistettava, jotta valtakunnallisessa jättesuunnitelmassa sovitut kierrätys- ja jätteiden määrän vähentämistavoitteet sekä kansallisen ilmasto-ohjelman mukaiset päästövähennystavoitteet saavutettaisiin. Jätehuollossa kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistoimet ovat erittäin kustannustehokkaita. Käsitellessään valtioneuvoston selontekoa kansallisesta ilmastostrategiasta eduskunta katsoikin, että jäteveroa tulisi paitsi nostaa myös asteittain ulottaa koskemaan myös teollisuuden kaatopaikkoja.

Talouden kasvun seurauksena teollisuudessa vuosittain syntyvän jätteen määrän arvioidaan vuodesta 1992 vuoteen 2005 absoluuttisesti yli kaksinkertaistuvan huolimatta siitä, että teollisuusjätteen hyödyntämisasteen arvioidaan vuoteen 2005 mennessä nousevan 70 prosenttiin. Teollisuuden jätemäärän kasvun merkittävä hillitseminen edellyttää nykyistä voimakkaampien ohjauskeinojen käyttöä. Erityisesti on vähennettävä verottomasti kaatopaikoille vietyjen biohajoavien jätteiden määrää nykyisestä. Tällä hetkellä teollisuuden omille, verottomille kaatopaikoille viedään biohajoavia jätteitä teollisuudesta ja rakennustoiminnasta noin 1,4 milj. tonnia vuodessa. Biohajoavat jätteet tulisi saada koko-

naan pois kaatopaikoilta. Niistä kaatopaikoilla muodostuva metaani on noin 20 kertaa voimakkaampi kasvihuonekaasu kuin hiilidioksidi. Ohjauskeinoista jäteveron ulottaminen koskemaan myös sellaisia teollisuuden jätteitä, jotka toimitetaan teollisuuden ylläpitämille yksityisille kaatopaikoille, olisi tehokkain keino hillitä jätemäärän kasvua. Tästä on kokemuksia esimerkiksi Ruotsista, jossa järjestelmää tosin kritisoidaan sen byrokraattisuuden takia. Valtakunnallisen jättesuunnitelman tarkastuksen taustaselvityksen vuonna 2001 tehnyt projektiryhmä ehdotti nykyisen jäteveron laajentamista teollisuuden jätteisiin. Työryhmän mukaan jäteveron laajentamisella teollisuuden jätemäärän kasvua olisi pystytty tehokkaasti supistamaan. Tämä ehdotus kaatui teollisuuden, elinkeinoelämän, valtiovarainministeriön sekä kauppa- ja teollisuusministeriön vastustukseen eikä sitä näin ollen sisällytetty vuonna 2002 hyväksyttyyn valtakunnalliseen jättesuunnitelmaan.

Yllä mainituista syistä johtuen olisi tärkeää laajentaa jätevero koskemaan myös yksityisille eli teollisuuden kaatopaikoille toimitettavia jätteitä ja nostaa jäteveron piirissä olevan jätteen veroa. Hallituksen esittämät korotukset eivät ole riittäviä. Jäteveroa tulisi korottaa 40 euroon tonnilta yleisille kaatopaikoille toimitettavasta jätteestä. Tämän lisäksi jäteveroa tulisi kantaa myös yksityisille kaatopaikoille eli teollisuuden ja muun tuotantotoiminnan omille kaatopaikoille toimitettavasta jätteestä 20 euroa tonnilta.

Samalla kun jäteveroa korotetaan ja se ulotetaan koskemaan yksityisiä kaatopaikkoja on tärkeää, että selvitetään, miten kunnat selviytyvät kunnallisen jätehuollon kehittämisestä, tulisiko jäteveron tuottoa siirtää kunnille käytettäväksi ympäristövahinkorahastoon tms. vanhojen kaatopaikkojen ja muiden saastuneiden alueiden puhdistamiseksi ja tulisiko valtion osallistua jo ensi vuonna jätealan kehittämiseen varaamalla eri ministeriöiden toiminta- ja taloussuunnitel-

miin määrärahat valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa esitetyllä tavalla.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella katson, että ympäristövaliokunnan olisi tullut lausunnossaan valtiovarainvaliokunnalle esittää,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna lakialoitteen LA 111/2002 vp mukaisesti seuraavasti:

Eriävän mielipiteen muutosehdotukset

Laki

jäteverolain 2 ja 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä kesäkuuta 1996 annetun jäteverolain (495/1996) 2 §:n 1 momentin 4 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1157/1998 sekä 4 §:n 1 momentti sellaisena kuin se on laissa 923/2001, (poist.)

(poist.) seuraavasti:

2 §

Tässä laissa tarkoitetaan:

4) kaatopaikalla jätteen käsittelypaikkaa, jonne jätettä sijoitetaan maan päälle tai maahan. (poist.)

euroa tonnilta jätettä, joka toimitetaan teollisuuden ja muun tuotantotoiminnan omille kaatopaikoille.

(2 mom. poist.)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

4 §

Veroa on suoritettava 40 euroa tonnilta jätettä, joka toimitetaan yleiselle kaatopaikalle ja 20

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 2002

Rauha-Maria Mertjärvi /vihr